

Oktatásügyi Közvetítói Szolgálat
1146. Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21.

Oktatásügyi Közvetítói Szolgálat

Tel.: 222-3750, 343-4800/244, 240 mellék

Fax: 222-3750

<http://www.oksz.ph.hu>

e-mail: info@oksz.ph.hu

Beszámoló

az OKSZ 2006. évi tevékenységéről

Bevezető

Az elmúlt három évben, időben egybeesve azzal, amióta az OKSZ megkezdte működését, jelentősen megnőtt az oktatásügyben megjelenő konfliktusok száma, súlya és a társadalom érdeklődése is e konfliktusok iránt. Ez egyértelműen igazolja az OKSZ megalapításának szükségességét. Biztosak lehetünk benne, hogy az oktatás, nevelés napi tevékenysége korábban is mindennapi gyakorisággal teremtette meg a vitás, konfliktusos helyzeteket, azonban az elmúlt időszak több tekintetben is átértékelte ezeket a konfliktusokat. Az ágazat nagy átalakulásának folyamata (reformja) ráirányította a figyelmet a változásokra, s a változások következtében törvényszerűen kialakuló konfliktusokra. Az oktatás módszerei, az intézmények működésének követelményei egyre erőteljesebben beépítik a „békés problémamegoldás”, a tárgyalásos, per megelőző, perhelyettesítő eljárások alkalmazásának különféle formáit, s az oktatásügy szereplői is egyre inkább számolnak e lehetőségekkel.

Az elmúlt években ugrásszerűen nőtt az Alternatív Vitarendezési Eljárások alkalmazásának jelentősége a jogviták különféle területein, legújabb hazai fejleményként a büntető ügyek jelentős csoportjaiban indult meg a közvetítói eljárás alkalmazása. Ugyanakkor a 2006. év az első választási év volt az OKSZ történetében, s ennek tulajdonítva azt tapasztaltuk, hogy az „átmeneti” időszakban a fenntartók és az intézmények többnyire csak „tűzoltó” intézkedéseket hoznak, tárgyalásos, egyeztetésekre épülő folyamatok csak az átadás-átvétel időszaka után kezdődnek meg.

A fejlett világ (az USA, s az utóbbi időben különösen az EU) a modern demokratikus jogállamiság működésében egyre növekvő szerepet és jelentőséget tulajdonít az alternatív vitamegoldási eljárásoknak. A társadalmakban felmerülő vitás ügyek feloldásában az egyik leghatékonyabb eljárásnak bizonyult, hogy azokban az esetekben, ahol a vitás felek ezt közösen kérik (elfogadják) ott pártatlan, független harmadik fél (mediátor, arbitrátor, conciliator, stb.) egyezséget hoz létre a felek között. Nagy valószínűséggel az EU rövid időn belül irányelvet fogad el az alternatív vitarendezés kötelező biztosításáról a polgári és kereskedelmi ügyekben (ajánlás már régóta érvényben van). Az Európa Tanács korábban elfogadott Oktatási Chartája értelmében az oktatás szereplői számára biztosítani kell a mediáció és más

alternatív vitarendezési eljárások elérhetőségét, de hasonlóak a trendek az önkormányzati ügyek, a környezetvédelem, a szociális területek, vagy a büntetőügyek területén is.

Az így kialakított egyezség – az eljárást alkalmazó országokban - a hatalmi (bírói) döntéseknél nagyobb elfogadottságot élvez, vagyis nagyobb eséllyel betartják a felek, rendezzi a felek közötti viszonyokat, ezzel lehetővé téve a további együttműködést. Ennek adott esetekben kitüntetett jelentősége van, pl. kistelepülések oktatási szereplői (fenntartó, intézmény, pedagógusok, gyerekek, szülők) között, ahol a viták után nem lehetséges a partnerek lecserélése (végleges különválása), mint a gazdasági szerződések jelentős részében. Ráadásul, mindezt töredék ráfordítások mellett, mintha más intézmények bevonására lett volna szükség (Bíróság, közigazgatási hivatalok ombudsmani hivatalok, minisztériumi apparátusok és politikai vezetésük, érdekérvényesítő szervezetek, demonstrációk nyomásgyakorlása, stb.). Mindezek alapján a nemzetközi, igazságszolgáltatási államigazgatási és ágazati szakmai szervezetek is felhívják a figyelmet arra, hogy az államok, kormányzati intézmények elsőrendű érdeke és feladata a viták lehetőség szerinti alternatív vitarendezési eljárásokba terelése.

Ezt megtehetik a jogi szabályozás révén (ebben mennyiségileg jól állunk, mivel a magyar jogrend mintegy tizenöt különféle jogterületen szabályoz valamilyen alternatív vitarendezési eljárást), az állami intézmények tájékoztatása, ügyfélkapcsolati gyakorlata közben (itt szinte semmilyen lépés nem történt, legfeljebb a bíróságok közül néhány kezdett kísérleti programot az ügyfelek tájékoztatására), és intézmények működtetése, illetve támogatása keretében. További lehetőségként számolnak azzal is, hogy azokban a viszonyokban, ahol az állam (képviselője, intézménye, stb.) az egyik fél, ott ebben a minőségében is kezdeményezi, hogy a felek, a viták felmerülésének esetére, előzetesen is megállapodjanak az alternatív vitarendezési eljárás alkalmazásában. A beszámoló igyekszik bemutatni – a korábbi évekhez hasonlóan -, hogy milyen az OKSZ eseteinek a megoszlása különféle szempontok szerint. A szolgálat tevékenységének megítélésében leginkább arra tudunk támaszkodni, hogy azokban az ügyekben, ahol a felek „megtalálták” (felkérték, bevonták) a szolgálatot, milyen eredményességgel tudott a vita feloldásában részt venni. E kérdés megválaszolásához kíván jelen beszámoló hozzájárulni.

A vitarendezésben történt felkérések teljesítése

A korábbi évekhez hasonlóan, elsődleges feladatunknak tekintettük a felkérések lehető leggyorsabb és eredményes teljesítését. A gyorsaság szempontját minden beszámolónkban és munkatervünkben kiemelten hangsúlyozzuk, s ennek oka sokkal mélyebb, mint ahogy általában egy költségvetési intézmény törekszik hasonló magatartásra az ügyfeleivel szemben. A szolgálatot sok esetben keresik meg a vita olyan késői szakaszában, amikor már nem, vagy csak a leggyorsabb reagálással lehet segíteni. Ilyen esetekben különlegesen fontos, hogy a szolgálatot megkereső azonnal, vagy a legrövidebb lehetséges időn belül (jellemzően itt órákat kell ezalatt érteni) érdemi választ kapjon. Emiatt is különlegesen fontos lenne a közvetítés megismertetése, hogy a vitás felek lehetőleg a vita korábbi stádiumában próbáljanak meg segítő pártatlan, független harmadik félhez fordulni. (Meg kell jegyezni, hogy

egy korábbi OGY határozat már született a mediáció megismertetésének szükségességéről, de sajnos ez a feladat mostanáig meg sem kezdődött.)

Az esetek összetételével kapcsolatban elmondható, hogy tovább nőtt azoknak az ügyeknek az aránya, ahol adekvát megoldásnak kínálkozott a szolgálat igénybevétele, s nőtt a bonyolultabb, összetettebb ügyek aránya is, melyeknek rendszerint már valamilyen előtörténetét is figyelembe kellett venni. Ilyen előtörténetben a felek már megpróbálták más érdekérvényesítési formákat, s rendszerint nem, vagy a megkeresésig nem jutottak megnyugtató eredményre.

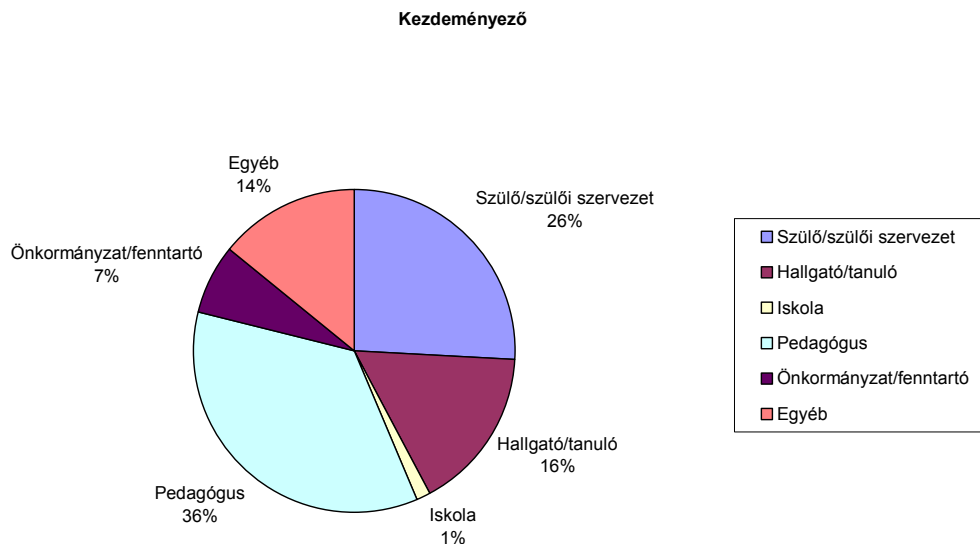
Volt olyan vita, ahol a felek egy év után találtak rá a szolgálatra, s előtte jelentős feladatot „adtak” az OM több főosztályának, miniszteri kabinetjének, az Oktatási Jogok Biztosa Hivatalának, a Megyei Pedagógiai Intézetnek, a gyermekvédelmi hatóságoknak (Gyámhivatal, önkormányzat), a családsegítő szolgálatnak, az önkormányzatnak, mint iskola fenntartónak, a Hátrányos Helyzetű és Roma Gyermekek Integrációjáért Felelős Miniszteri Biztos Hivatalának. A szolgálat belépésekor erősen valószínűsíthető volt, hogy a bíróság (jó esetben) egy éven belül valamilyen döntést hozva a gyermek számára két év teljes és visszaadhatatlan jogsértő helyzet után mondja ki döntését. Ebben az esetben három tárgyalási napot követően, a felek számára teljes megelégedést és megnyugvást hozó megállapodás született, a gyermek helyzetét azonnal rendezve. A megállapodás megvalósítása során, annak módjáról további két tárgyalási napot igénylő egyeztetés és telefonos kapcsolattartás volt szükséges. Az eset szereplői tudomásunk szerint, azóta is együtt tudnak működni, s a megállapodást utólag is szükségesnek és sikeresnek ítélik, s a tanuló ebben az évben végez az iskolában. (Tudomásunk szerint történtek kísérletek a világ egyes országaiban, hogy az ilyen esetekre eljárás-ökonómiai számításokat végezzenek, ezek minden esetben azt bizonyították, hogy a közvetítői eljárás költségei nem is mérhetők más eljárásokhoz képest. Ilyen összevetések megtétele indokolt lenne a hazai viszonyok között is, bár a költségek összesítése nem egy intézményben, vagy költségvetési sorban jelenne meg. A Minisztérium egyes részlegeinek ráfordítása igen, de ezen kívül jelenik meg a közigazgatási hivatal, a bíróság, a családsegítő, és más érintett intézmények ráfordításai, illetve a sikeres közvetítői eljárással elért megtakarításai.

Az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat hatékonyságát, ügyeinek jellegét néhány adattal jellemezve:

2004. január 1.-i indulása óta mintegy 230 oktatásügyi vitával foglalkozott, ezek kapcsán több száz intézményvezetővel, pedagógussal, fenntartói képviselővel (polgármesterek és önkormányzati apparátusok), szülővel került kapcsolatba, s azokban az esetekben, ahol a felek e fentebb említett harmadik fél szerepben elfogadták a szolgálatot (ez több mint 100 eset), 90% feletti arányban sikerült a vitát megállapodással lezárni. Tevékenységét a pedagógus szakszervezetek is üdvözik, de szakmai együttműködést alakított ki minisztériumokkal, Országgyűlési Biztosok Hivatalával, városi, települési és megyei önkormányzatokkal, más hatóságokkal, szakmai és civil szervezetekkel. Egyetlen panasz érkezett a szolgálat adatkezelésével kapcsolatban, ennek eredményeként születő állásfoglalást várjuk az adatvédelmi biztostól. Ezen kívül, sem a Szolgálathoz, sem az azt magába foglaló Professzorok Házához, sem a szakmai felügyeletet közvetlenül ellátó Oktatási Miniszterhez, vagy a Minisztériumhoz, nem érkezett olyan jelzés, hogy a Szolgálat

működése során sérültek volna a szakma, vagy a pártatlanság szabályai. Ugyanakkor számos pozitív visszajelzés, a médiában (felek részéről) elhangzott „sikertörténet” igazolja a szolgálat működését. A visszaigazolások, elismerések nem egyszer a szolgálaton kívül, a fenntartó minisztérium felé irányultak, hogy e szolgáltatást lehetővé tette az oktatás szereplői számára.

Az ügyek keletkezése

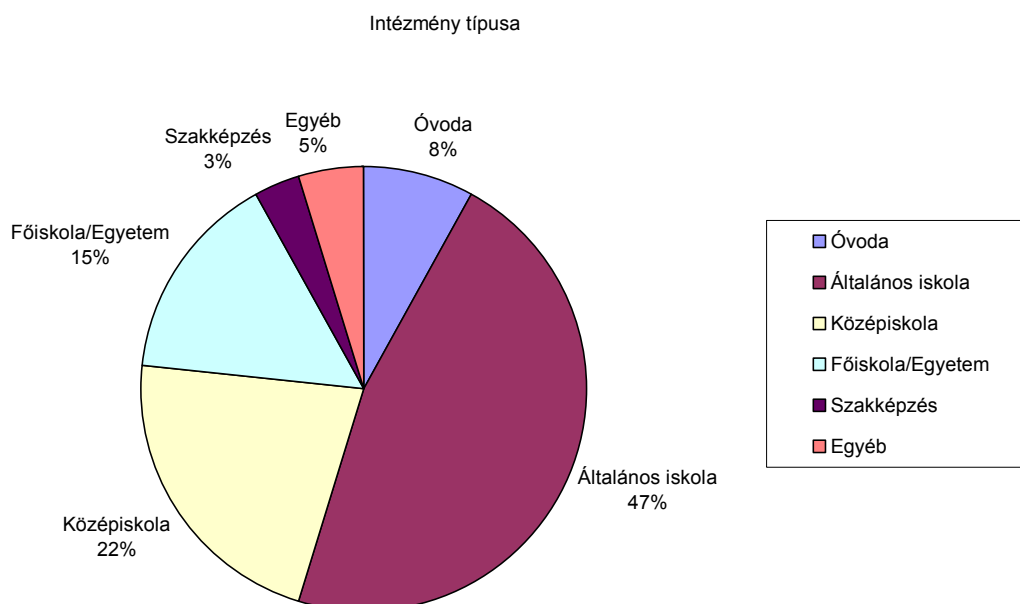

Az ügyek kezdeményezői legnagyobb arányban pedagógusok voltak, s ez jelzésértékű abból a szempontból is, hogy az ő szerepük igényli leginkább az eljárás alkalmazását és megismertetését is. Erre nagy szükség lenne a pedagógusképzésben, s a továbbképzésben egyaránt. Nagy számban talákoztunk olyan esetekkel, ahol a pedagógus a konfliktushelyzet értelmezésében, lehetőségeinek feltérképezésében, a tárgyalás kezdeményezéséhez várt segítséget, s ha ezek áttekintésében, a lehetséges lépések végiggondolásában segítséget kapott, már nem feltétlenül kellett a közvetítői eljárást megkezdeni, hanem maguk is meg tudták oldani a problémákat. Az OKSZ szerepe ilyen esetekben nem a vita tárgyának szakmai részére irányul, hanem a vitás helyzet megítélésére. Az ilyen helyzetekben gyakran kaptunk segítséget a tartalmi (tanügyigazgatási, jogi, stb.) kérdésekben a Minisztérium illetékes egységeitől. A szülők által kezdeményezett ügyekben legjellemzőbb, a speciális nevelési igényű gyerekekkel kapcsolatos konfliktusok voltak. Ez arra irányítja a figyelmet, hogy az iskolák, a fenntartók nincsenek megfelelően felkészülve az ilyen problémákkal küzdő gyermekek megfelelő kezelésére.

Feltétlenül megemlítenéd, hogy az ügyek keletkezésében mára megjelentek azok a hatóságok és intézmények (OKÉV, Egyenlő Bánásmód Hatóság, Igazságügyi Hivatal), amelyek szintén egyre nagyobb lehetőséget látnak a területük alá tartozó hibás gyakorlatok feloldásában a mediáció alkalmazására. Ezt nagymértékben alátámasztják a nemzetközi tapasztalatok, amelyek a közvetítést határozottan a legjobb gyakorlatok közé sorolják.

Az ügyek keletkezésénél problémaként kell jeleznünk, hogy ilyen tematikus sajtófigyelés nem segíti munkánkat, s a Minisztériumból is nagyon kevés ügyterelés történt. Feltételezzük, hogy még ma sem kellően ismert a szolgálat tevékenysége a minisztériumi kollégák körében.

Az érintett intézmények megoszlása

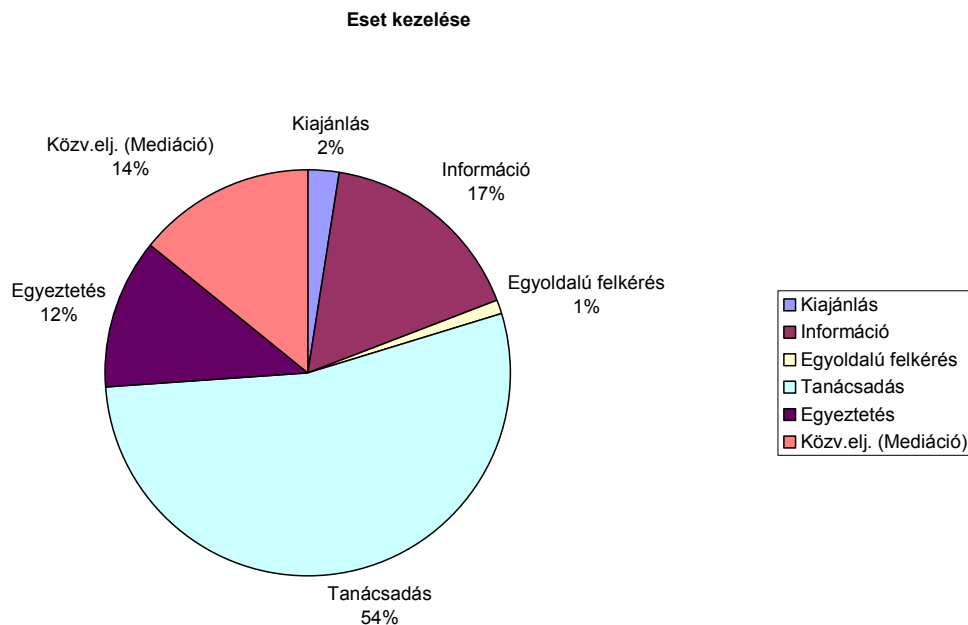
Az érintett intézmények típusa szerinti megoszlás jól jelzi, hogy továbbra is a közoktatási területek vannak túlsúlyban, s ez újra felveti a közoktatási területre vonatkozó magasabb szintű szabályozás indokoltságát. Ugyanakkor arra is rá kell irányítani a figyelmet, hogy a felsőoktatási intézmények, nagy átalakulási időszak ellenére, ma még kevésbé igénylik az alternatív vitarendezési eljárások alkalmazását (kevésbé felkészültek ezen eljárások használatára). Az ügyek kezdeményezői döntően a hallgatók, de valamennyi ügyben az intézmények részéről is elfogadható, méltányosnak és jogszerűnek tekintett megoldások születtek.

Magyarázatra szorul, hogy egy igen gyakori érintett intézménytípus, a fenntartók csoportja miért nem szerepel ezen az ábrán. Az ügyek jelentős arányában - mintegy negyedében - érintett az oktatási intézmény fenntartója, de az ábrában feltüntetve eltakarná azt a megoszlást, hogy milyen intézmény fenntartójáról van szó (óvoda, általános iskola, stb.). Fontos meglátásunk, hogy egyre kevésbé tapasztalunk tartózkodást a fenntartók részéről, s több, jellemzően a legnagyobb horderejű ügyekben fordultak hozzánk.

Ilyennek tekinthetjük, amikor egy település oktatási szerkezetének, oktatási intézményrendszerének átalakítása a kérdés, több, vagy valamennyi intézmény részvételével. Meg kell mondanunk, hogy ezekben az esetekben tapasztaltuk a szolgálat legnagyobb hatékonyságát, ugyanis általában sikerült azt a „közös nevezőt”

megtalálni, amelyre építve még az érdeksérellemmel járó döntések is elfogadhatónak, méltányolhatónak bizonyultak, másfelől éppen ezen, közösen elfogadható alapok következtében, gyakran mód nyílik kisebb érdeksérellemmel járó, az érintettek szándékainak jobban megfelelő döntések meghozatalára is.

Az esetek kezelése, az alkalmazott eljárás

Az esetek kezelésének módja tekintetében elmondható, hogy az alternatív vitarendezési eljárások közül a (vitára vonatkozó) tanácsadás, a közvetítői eljárás (mediáció), és az egyeztetés (békéltetés) a meghatározó a szolgálat vitarendezési tevékenységében. Ahogy ezt korábban említettük, a tanácsadás (ez általában a legrövidebb eljárás, egy-két alkalom), sok esetben elégséges segítség a vita megoldásához. Az egyeztetés olyan közös megbeszélés, mely kevésbé formális szabályok szerint zajlik, mint a közvetítői eljárás, valamennyi érintett fél részt vesz benne (előfordul, hogy nem egyszerre). Ide sorolhatjuk azokat az eseteket, ahol nem kifejezett konfliktus váltja ki a kezdeményezést, hanem az együttműködés javításának igénye. Szokás az ilyen részvételt adott feltételek fennállása esetén moderálásnak is nevezni. A közvetítői eljárásainkra rendszerint elmérgesedett vitás ügyekben kerül sor, ezt figyelembe véve biztató, hogy összesen négy esetben nem sikerült a feleknek megállapodásra jutni. A többi esetben általában a felek nemcsak megállapodnak, de együttműködésre is képesek.

A Szolgálat feladatának, tevékenységének megismertetése

A szolgálat tevékenységének megismertetéséhez, jogszabályi megalapozottságához legnagyobb lépést a Felsőoktatási törvény hatályba lépése jelentette. A szolgálat hatáskörét meghatározó egységes szabályozás igényelné, hogy a Közoktatási törvényben is hasonlóan szerepeljen a szolgálat igénybevételének lehetősége.

Természetesen az OKSZ munkatársai is mindent megtettek, hogy a szolgálat ismertségét növeljék. Ezen belül számos intézménnyel kiépítettük, bővítettük a szakmai együttműködést. Az intézményt széles értelemben értjük, beleértve a különféle hatóságokat, önkormányzatokat, szakmai és civil szervezeteket. Természetesen az együttműködés fejlesztésének legjobb módja a közös tapasztalat, s ez a helyzet az OKSZ együttműködéseiben is. Az első közös - eddig minden esetben kedvező – tapasztalatok több további együttműködést eredményeztek.

A felsőoktatás átalakítása, az Ftv. hatálybalépése kapcsán igyekeztünk a felsőoktatási intézményeket a Szolgálat tevékenységéről folyamatosan tájékoztatni, így levelet írtunk Magyarország felsőoktatási intézményei vezetőinek és felvettük velük a kapcsolatot. Az év során, mintegy 12 olyan rendezvényen konferencián vettünk részt, ahol az OKSZ felsőoktatási feladatairól adtunk tájékoztatást, s ezeknek igen kedvező volt a fogadtatása.

Számos olyan szakmai tervező, monitoring testületben vettünk részt, ahol a résztvevők elfogadásával, egyetértésével beépült munkaanyagokba az alternatív vitarendezés lehetséges szerepe, követendő gyakorlata, s az OKSZ, mint a szolgáltatást nyújtó intézmény az oktatásügy területén. Ilyen bizottság, testület jött létre az NFT keretében, az Egyenlő Bánásmód Hatóságnál, az Open Society Institute EU monitoring bizottságaként, a NAT felülvizsgálatára alakult bizottság, stb.

Több ügy kapcsán működtünk együtt az Oktatási Jogok Biztosával, pedagógus szakszervezetekkel, az Igazságügyi Hivatal párfogó felügyelőivel, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségével, stb. Ezen együttműködések érzékelhetően növelték az OKSZ ismertségét és elfogadtatását, de reálisan meg kell állapítanunk, hogy a magyar oktatásügyet még nem hatotta át az alternatív vitarendezés ismerete és alkalmazása, pedig az igazi cél egyértelműen ez.

Egyéb, a szolgálat küldetéséhez tartozó feladatok

A szolgálat bevezető mediációs pedagógus továbbképzési programot alapított a Professzorok Háza keretében, de sajnos ilyen képzés nem indult, a szolgálatnak nem is áll rendelkezésére erőforrás a képzések szervezésére. Ugyanakkor továbbra is fontosnak tartjuk, hogy ilyen képzések megvalósuljanak, s reméljük, hogy erre az új szervezeti feltételek között, az OFI keretében több alkalom lesz

Jelentősen bővítettük nemzetközi kapcsolatainkat is, mely kapcsolatrendszer további megerősítést ad, hogy az oktatás területén elkerülhetetlen az alternatív vitarendezés további terjedése, mind az intézmények működése során, mind az egyes tananyagokba beépülve. (Az UNESCO 2007-ben kiemelt prioritásként tekinti a mediációt.)

Budapest, 2007. március 5.

Dr. Krémer András
Igazgató

STATISZTIKA
Az OKSZ 2005 évi eseteiről

FELEK:

Fenntartó – több iskola	3
Fenntartó – 1 iskola	6
Iskola – iskola	0
Iskola – tanár	23
Iskola/tanár – gyerek/szülő	39
gyerek – gyerek	2
Kisebbségi Ö.K. - Önkorm.	1
Kistérségi társulás	2
Egyéb (fenntartó-szülő/ fenntartó-tanár)	9

ESETKEZELÉS:

Kiajánlás	2
Információ	14
Egyoldalú felkérés	1
Tanácsadás	45
Egyeztetés	10
Mediáció	13

INTÉZMÉNY TÍPUSA:

Óvoda	7
Általános iskola	40
Középiskola	19
Főiskola/egyetem	12
Szakképzés	3
Egyéb	4

Kezdeményező:

Szülő/szülői szervezet	22
Hallgató/tanuló	14
Iskola	1
Pedagógus	30
Önkorm./fenntartó	6
Egyéb (EBH)	9
OKSZ	3

Budapest	30
Vidék	55

Összesen: **85**